

SÖZEL SUNUM TAM METİNLER

BİRLEŞME VE DEVRALMALARIN REKABET HUKUKU AÇISINDAN DERERLENDİRİLMESİ

Şaban ESEN¹, Yaşar AKÇA², Gülbin Hilal TİTİZ³

¹⁻² Bartın Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İşletme Bölümü, Bartın / Türkiye

³ Bartın Üniversitesi, SBE, İşletme ABD Yüksek Lisans Öğrencisi, Bartın / Türkiye

Öz: Son yüzyılda yaşanan hızlı gelişmeler sonucunda dünya ekonomileri bütünleşme sürecine doğru ilerlemektedir. Küreselleşme ile birlikte dünyanın hemen her yerinde büyüme, küçülme, birleşme ve yeniden yapılanma süreçleri yaşanmaktadır. Rekabet hukuku ekonomik hayatın oluşumundan, verimli ve düzenli şekilde devam ettirilmesinde temel faktörler arasında yer almaktadır. Türkiye’de 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun ile rekabet ortamının sağlanması ve korunması görevi Rekabet Kurumu tarafından yürütülmektedir. Bu çalışmada şirket birleşme ve devralmalarına niçin ihtiyaç duyulduğu, sonuçları, ülkemizdeki şirket birleşme ve devralmalarına değinilmiştir. Ayrıca rekabet hukukunun neleri kapsadığı da ele alınmıştır.

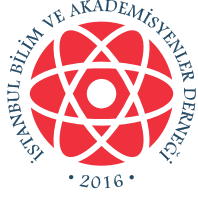
Anahtar Kelimeler: Birleşme, Devralma, Rekabet, Rekabet Hukuku

GİRİŞ ve KURAMSAL ÇERÇEVE

Dünyada son yıllarda gelişen ve değişen ekonomik, politik, teknolojik ve sosyal gelişmeler ile şirketler iş yapma biçimlerini ve rakipleriyle sürdürdükleri ilişkilere yeni boyutlar getirmişlerdir. Bu değişimle beraber şirketler hem rekabet hem de işbirliği yapmanın getirdiği avantajları fark etmişlerdir. Rekabet stratejileri sayesinde farklı insan kaynakları uygulamaları ve farklı yenilikçi davranışları, rekabet stratejileri ile insan kaynakları uygulamaları arasında akılcı bir bağlantının kurulmasını sağlamaktadır. Stratejik yeniliklerin başarıyla uygulanabilmesi için çalışanların işbirliğine yatkın, yaratıcı, risk alabilen, uzun dönemde düşünmeye eğilimli bireyler olması gerekmektedir.

Bilindiği üzere şirketlerin karlarını arttırmak, uzun dönemde daha verimli hale gelmek ya da mevcut veya potansiyel rakipler karşısında pazardaki konumlarını güçlendirmek, uluslararası düzeydeki rakipleriyle başa çıkabilmek ve gelişen yeni teknolojiler üretebilmek gibi amaçlarla, başka bir şirketi veya şirketlerle kalıcı şekilde bir araya gelmeleri ya da güç birlikteliğine gitmeleri ekonomik açıdan fayda getiren bir durumdur (Gürpınar, 2011-35).

Birleşme ve devralmalar bir ekonomide var olan kaynakların yeniden dağılımının gerçekleştirilmesindeki araçlardan birini oluşturmaktadır. Birleşme yoluyla rekabet yeteneği artabilmekte ve ilgili piyasada rekabet düzeyi gelişebilmekte sonuç olarak da kar miktarının artması, çeşitlenmesi, düşük fiyatlar gibi faydaları da beraberinde getirmektedir.

SÖZEL SUNUM TAM METİNLER

Türkiye'nin yıllar içinde büyüyen ekonomisi ile beraber şirket birleşmeleri ve devralmaların sayısında bir artış görülmektedir. Şirketlerin satın alma ve birleşmelerde fiyat ve pazarlıkta tarafların kozlarını belirleyebilmeleri için hedef şirket üzerinde yapılacak mali ve hukuki due diligence (itinalı hukuki değerlendirme) etkili olacaktır (Arıkan, 2016- 266).

“İki veya daha fazla teşebbüsün birleşmesi; bir veya daha fazla teşebbüsün tamamının ya da bir kısmının doğrudan veya dolaylı kontrolünün çeşitli yollarla bir ya da daha fazla teşebbüs veya hâlihazırda en az bir teşebbüsü kontrol eden bir ya da daha fazla kişi tarafından devralınması Rekabet Kurumu tarafından birleşme ve devralma işlemi olarak kabul edilmektedir “ (Rekabet Kurumu, 2014).

Uluslararası en az bir firmayı veya yan kuruluşunu içeren yatay birleşme ve ele geçirmelere ülke içi birleşme (mergers) ve devralmalar (acquisition) denilmektedir (Esen ve Demirarslan, 2016-451). Şirket birleşmeleri; “iki veya daha fazla işletmenin büyümek amacıyla faaliyetlerinin ekonomik ve hukuksal olarak bir birlik haline getirilmesi veya işbirliğine gitmeleridir “ (Bilen ve Yükselen, 2016- 52). Birleşme ve devralma adı altında yapılan işbirliklerinde, şirketlerin hem ekonomik hem de hukuksal açıdan birlik haline gelmiş ve mal varlıklarının da birleştirilmiş olması gerekmektedir.

TTK 136. madde birleşme kavramının tanımını şu şekilde tanımlamaktadır: “birden çok ticaret şirketinin malvarlıklarını tasfiye etmeksizin, içlerinden birinin bünyesinde veya yeni kurulan bir şirkette birleşmeleri ve birleşmeye katılan şirketlerin pay sahiplerine belirli bir değiştirme ölçüsüne göre birleşmenin gerçekleştiği şirkette pay sahibi olma imkanının sağlanmasıdır “ (Arıkan, 2016-270). Birleşmede bir “devralan “ ve bir ya da birden fazla “ devrolunan “ şirketler bulunmaktadır. Birleşme eğer bir şirketin diğer bir şirketi veya şirketleri devralması şeklinde gerçekleşiyorsa bu tür birleşme Ticaret Kanunu tarafından ‘ devralma şeklinde birleşme’ olarak adlandırılmıştır.

AMAÇ

Bu çalışmada şirket birleşme ve devralmalarına neden ihtiyaç duyulduğu, sonuçları, ülkemizdeki şirket birleşme ve devralmalarına değinilmektedir. Ayrıca rekabet hukukunun neleri kapsadığı ve ülkemizde rekabet hukuku uygulamalarından bahsedilmektedir. Ülkemizde Rekabet Kurumu tarafından yürütülen çalışmalar analiz altında incelenmektedir.

KAPSAM

Çalışma kapsamında Rekabet Kurumu 2013-2017 yılları arasındaki Birleşme ve Devralma Görünüm Raporları incelemeye alınmıştır. Rekabet Kurumu’na her yıl yapılan başvuru sayıları değerlendirmeye tabi tutulmuş yıllar itibari ile değişiklikler (artış, azalış) saptanmıştır.

Birleşme ve devralma işlemleri iki kategori şeklinde incelenmektedir. İlk kategori işlem taraflarının, hedef şirketin veya işlem konusu ortak girişimin hangi ülkenin yasasına göre kurulmuş olduğu kapsamında herhangi bir daraltma yapılmaksızın Rekabet Kurumu’na bildirilen tüm işlemler değerlendirilmektedir.

SÖZEL SUNUM TAM METİNLER

Bu bakımdan çalışmada değerlendirmeye tabi ilk kategori “Tüm İşlemler” olarak gösterilmektedir. İkinci kategoride ise, hedef şirketin veya işlem konusu ortak girişimin Türk yasalarına göre kurulmuş olduğu işlemler ele alınmaktadır. Bu işlemler ise “Türkiye İşlemleri” olarak gösterilmektedir.

YÖNTEM

Çalışmada araştırma konusu olan birleşme ve devralma, rekabet kavramı, rekabet hukuku kavramlarını incelemek ve araştırmak için içerik analizi yöntemi kullanılmaktadır. İçerik analizi sosyal bilimcilere arşivlerden, belgelerden, gazetelerden, sinema, dizi gibi çeşitli görsel dokümanlardan, çeşitli kitle iletişim araçlarından elde edilen bilgilerin bir anlam kazandırılması amacıyla sistematik olarak incelenmesidir. İçerik analizi, araştırmacılara sözel, yazılı veya başka kullanılan materyallerin sistematik ve sübjektif şekilde incelemelerine katkıda bulunan nitel bilimsel araştırma yöntemidir (Alper ve Gülbahar, 2009: 100).

Gerekli verilere Rekabet Kurumu resmi sitesinden ulaşılmaktadır. Kurumun 2013-2017 yılları arasında yayınlamış olduğu Birleşme ve Devralma Görünüm Raporları incelemeye tabi tutulmuştur.

2013-2017 Görünüm Raporlarında işlem sayısı ve değerleri karşılaştırılmalı olarak incelemeye alınmaktadır. Ayrıca Türkiye işlemleri bazında yatırımcıların ülke sıralamaları ve sektörlere bağlı karşılaştırmalar ilk beş sıradaki değişkenler ele alınarak incelenmektedir.

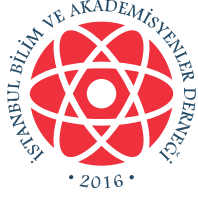
BULGULAR

2013 Yılı Görünüm Raporu

2013 yılında Rekabet Kurumu’na bildirilen toplam birleşme ve devralma işlem sayısı 213 adettir. İşlem taraflarının kökeni bakımından yapılan gruplamaya göre; Tüm İşlemler içinde, 2013 yılında tarafların tümü, 43 işlemde Türkiye yasalarına göre, 68 işlemde ise yabancı ülke yasalarına göre kurulmuş şirketlerden oluşmaktadır. 71 işlemde ise işlem tarafları Türk ve yabancı şirketlerden oluşmuştur. Tüm İşlemler içinde, 2013 yılında tüm tarafları yabancı şirketler olan işlemlerde gerçekleşen toplam işlem değeri 223 milyar 483 milyon TL’dir.

Tarafların Kökeni	İşlem Sayısı	İşlem Değeri (TL)
Tüm Tarafları Türk	43	1.730.610.911
Türk ve Yabancı	71	14.925.523.292
Tüm Tarafları Yabancı	68	223.482.419.679
TOPLAM	182	240.138.553.882
Özelleştirme	19	19.550.053.196
Kapsam Dışı	12	-
GENEL TOPLAM	213	259.688.607.078

Kaynak: Rekabet Kurumu Birleşme ve Devralma Görünüm Raporu, 2013

SÖZEL SUNUM TAM METİNLER

Kökene bakımından 30 adet yabancı yatırımcılardan tüm işlemler bazında ilk sırayı Almanya almaktadır. İşlem adedi bazında yapılan sıralamada 16 işlem ile ABD ve 14 işlem Japonya üçüncü sırada yer almaktadır. Türkiye işlemleri temel alınarak Hollanda 9 işlem ile ilk sırada, Almanya 8 işlem ikinci, Japonya ve Lüksemburg ise 7 işlem ile üçüncü sırada yer almaktadır.

Türkiye işlemleri bazında 2013 yılında yoğunluk gösteren sektörlerin ilk sırasında 7 işlem ile elektrik enerjisinin üretim, iletim ve dağıtım gelmektedir. İşlem sayısı 3 ile en az sigorta sektörü son sırada yer almaktadır (Rekabet Kurumu Raporu, 2013: 7-12).

2014 Yılı Görünüm Raporu

2014 yılında Rekabet Kurumu'na bildirilen toplam birleşme ve devralma işlem sayısı 215 adettir. Bu işlemlerden 122'sinde hedef şirket veya oluşturulan ortak girişim Türkiye yasalarına göre kurulmuş şirketlerdir.

İşlem Sayısı ve Değerinin Dağılımı Bakımından 2013-2014 Karşılaştırması

İşlem kökeni bakımından, tüm işlemler içinde 2014 yılında 215 işlemten 53 tanesinin tarafların tümü Türkiye'deki yasalara göre, 76 tanesinin yabancı ülke yasalarına uygun kurulmuş şirketler oluşturmaktadır. 64 tanesi de Türk ve yabancı işlem tarafları olan şirketler tarafından kurulmuştur (Rekabet Kurumu, 2014: 3).

Tarafların Kökeni	İşlem Sayısı ve Değeri (TL) 2014	İşlem Sayısı ve Değeri (TL) 2013
Tüm Tarafları Türk	53 6.185.556.459	43 1.730.610.911
Türk ve Yabancı	64 12.494.489.493	71 14.925.523.292
Tüm Tarafları Yabancı	76 454.510.661.587	68 223.482.419.679
TOPLAM	193 473.190.707.539	182 240.138.553.882
Özelleştirme	18 9.192.590.000	19 19.550.053.196
Kapsam Dışı	4 -	12 -
GENEL TOPLAM	215 482.383.297.539	213 259.688.607.078

Kaynak: Rekabet Kurumu Birleşme ve Devralma Görünüm Raporu, 2014

Türkiye işlemleri kategorisinde yatırımcıların ülke sıralamasında 2014 yılında Hollanda 7 işlem ile ilk sırada yer almaktadır. Fransa ve Almanya 5 işlem sayısı ile son sırada yer almaktadır. Yoğunluk gösteren sektörlerin ilk sırasında 12 işlem ile elektrik enerjisinin üretim, iletim ve dağıtım yer almaktadır. Son sırada da 3 işlem ile genel amaçlı diğer makinaların imalatı yer almaktadır (Rekabet Kurumu Raporu, 2014: 6-12).

2015 Yılı Görünüm Raporu

2015 yılında Rekabet Kurumu'na toplam 159 birleşme ve devralma işlemi bildirilmiştir. 2015 yılında Rekabet Kurumu tarafından incelenen birleşme ve devralmaların bildirilen, hedef şirketin veya oluşturulan ortak girişimin Türkiye kökenli olduğu işlemlerde özelleştirmeler hariç olmak üzere işlem bedeli toplam işlem bedeli yaklaşık 8 milyar 645 milyon TL'dir.

İşlem Sayısı ve Değerinin Dağılımı Bakımından 2014-2015 Karşılaştırması

Tarafların Kökeni	İşlem Sayısı ve Değeri,2014 (TL)	İşlem Sayısı ve Değeri, 2015 (TL)
Tüm Tarafları Türk	53 6.185.556.459	29 2.272.607.613
Türk ve Yabancı	64 12.494.489.493	48 6.118.019.440
Tüm Tarafları Yabancı	76 454.510.661.587	64 441.020.568. 564
TOPLAM	193 473.190.707.539	141 449.411.195.618
Özelleştirme	18 9.192.590.000	8 3.148.965.000
Kapsam Dışı	4 -	6 -
Bilgi Notu	- -	3 -
Şikâyet	- -	1 -
GENEL TOPLAM	215 482.383.297.539	159 452.560.160.618

Kaynak: Rekabet Kurumu Birleşme ve Devralma Görünüm Raporu, 2015

Türkiye işlemleri kategorisinde yatırımcıların ülke sıralamasında 2015 yılında Hollanda ve Lüksemburg 6 işlem ile ilk sırada yer almaktadır. İngiltere, İspanya ve Japonya ise 4 işlem ile son sırada yer almaktadır. Türkiye işlemlerinde 2015 yılında işlem sayısı bakımından, en çok işlem, belirli bir mala tahsis edilmiş mağazalardaki diğer toptan ticareti ile elektrik enerjisinin üretimi, iletimi ve dağıtım alanlarında gerçekleşmiştir. En az işlemler

ise 3 işlem belirli bir mala tahsis edilmemiş mağazalardaki perakende ticaret ve motorlu kara taşıtların ticareti sektörlerinde gerçekleşmiştir (Rekabet Kurumu Raporu, 2015: 6-11).

2016 Yılı Görünüm Raporu

Rekabet Kurumu'na 2016 yılında toplam 209 birleşme ve devralma işlemi bildirilmiştir. Bu işlemlerin 91 tanesi Türkiye yasalarına göre kurulmuş hedef şirket veya ortak girişim ile oluşturulmuş şirketlerden oluşmaktadır. 2016 yılında kuruma bildirilen Türk kökenli işlemde özelleştirmeler haricinde toplam işlem bedeli yaklaşık 29 milyar 263 milyon TL'dir.

İşlem Sayısı ve Değerinin Dağılımı Bakımından 2015-2016 Karşılaştırması

Tarafların Kökeni	İşlem Sayısı ve Değeri, 2016 (TL)	İşlem Sayısı ve Değeri, 2015 (TL)
Tüm Tarafları Türk	34 7.392.435.910	29 2.272.607.613
Türk ve Yabancı	50 10.239.110.413	48 6.118.019.440
Tüm Tarafları Yabancı	107 1.577.940.934.617	64 441.020.568. 564
TOPLAM	191 1.595.572.480.940	141 449.411.195.618
Özelleştirme	9 -	8 3.148.965.000
Kapsam Dışı	8 -	6 -
Bilgi Notu	1 -	3 -
Şikayet	- -	1 -
GENEL TOPLAM	209 1.595.572.480.940	159 452.560.160.618

Kaynak: Rekabet Kurumu Birleşme ve Devralma Görünüm Raporu, 2016

Türkiye işlemlerinde 2016 yılında işlem sayısı bakımından en çok 8 işlem sayısı ile elektrik enerjisinin üretimi, iletimi ve dağıtım alanlarında gerçekleşmiştir. Belirli bir mala tahsis edilmiş mağazalardaki perakende ticaret 3 işlem ile en az sektör olarak ilk beş sıralamada en sonda yer almaktadır. Yatırımcı ülke bazında Hollanda 9 işlem ile ilk sırada, ABD ve Fransa 3 işlem ile son sıradadır (Rekabet Kurumu Raporu, 2016: 6-10).

2017 Görünüm Raporu

Rekabet Kurumu'na 2017 yılında toplam 184 birleşme ve devralma işlemi bildirilmiştir. Bu işlemlerin 90 tanesi Türkiye yasalarına göre kurulmuş hedef şirket veya ortak girişimlerden oluşmaktadır. Kurum tarafından incelenen birleşme ve devralmalardan hedef şirketin veya oluşturulan ortak girişimin Türk kökenli işlemlerinde özelleştirmeler hariç tutulduğunda toplam işlem bedeli yaklaşık olarak 22 milyar 310 milyon TL'dir. Aynı dönemde tüm tarafları Türkiye Cumhuriyeti yasalarına göre kurulmuş şirketlerin gerçekleştirdikleri birleşme ve devralmaların toplam işlem değeri 5 milyar 276 milyon TL'dir (Rekabet Kurumu Raporu, 2017: 1).

İşlem Sayısı ve Değerinin Dağılımı Bakımından 2016-2017 Karşılaştırması

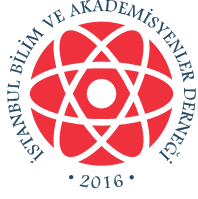
Tarafların Kökeni	İşlem Sayısı ve Değeri 2017 (TL)		İşlem Sayısı ve Değeri 2016 (TL)	
Tüm Tarafları Türk	31	5.276.371.198	34	7.392.435.910
Türk ve Yabancı	54	10.993.238.879	50	10.239.110.413
Tüm Tarafları Yabancı	83	1.069.137.519.594	107	1.577.940.934.617
TOPLAM	168	1.085.407.129.671	191	1.595.572.480.940
Özelleştirme	5	-	9	-
Kapsam Dışı	8	-	8	-
Bilgi Notu	3	-	1	-
GENEL TOPLAM	184	1.085.407.129.671	209	1.595.572.480.940

Kaynak: Rekabet Kurumu Birleşme ve Devralma Görünüm Raporu, 2017

2017 yılında Türkiye işlemlerinde yatırımcı ülke sıralamasında Hollanda ve Japonya 6 işlem ile ilk sırada, Avusturya ve İngiltere ise 3 işlem ile son sırada yer almaktadır. Yatırım sektörlerindeki sıralamada 11 işlem ile elektrik enerjisinin üretimi, dağıtımı ve iletimi yer alırken, 3 işlem ile belirli bir mala tahsis edilmiş mağazalarındaki diğer toptan ticaret son sırada yer almaktadır (Rekabet Kurumu Raporu, 2017: 7-11).

SONUÇ

Rekabet ortamı, işletmelerin kendilerini yeniden yapılandırmak, sermaye yapılarını güçlendirmek ve örgütsel performansları arttırmak zorunda bırakmıştır. Rekabet Kanunu ülkemizdeki bütün sektörlerde uygulanmaktadır. Bu çerçevede teşebbüslerin yerli veya yabancı olması arasındaki herhangi bir ayırım gözetilmemiştir.

SÖZEL SUNUM TAM METİNLER

Rekabet Kanunu'nun temelde belli amaç ve yaptırımlarının olduğunu söyleyebiliriz. Kanunda yer alan Madde 4, Madde 6 ve Madde 7 en önemli amaçları içermektedir. Bu maddeler mal ve hizmet piyasasındaki rekabeti engelleyici, bozucu veya kısıtlayıcı anlaşma, karar ve uygulamaları piyasaya hâkim olan teşebbüslerin bu hâkimiyeti kötüye kullanmalarını önlemektir. Son beş yıla ait ortalama başvuru sayısı 196'dır. 2017 yılında incelemeye alınan birleşme ve devralmalara ait toplam işlem adedinin son beş yılın ortalamasına yakın seyrettiği görülmektedir. Bir önceki yıla ait veriler ile kıyaslandığında ise % 12 düzeyinde bir düşüş olduğu görülmektedir.

KAYNAKÇA

- 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun. Madde 1. 13 Aralık 1994 tarih ve 22140 Sayılı Resmi Gazete.
- Arıkan, M., (2016). Due Diligence Kavramı ve Şirket Birleşme ve Devralma Sözleşmelerinde Satıcının Sorumluluğu Hakkında Tbk Hükümleri Çerçevesinde Değerlendirmeler. Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi. 22(1). 265- 300
- Alper, A., Gülbahar, Y., (2009). Öğretim Teknolojileri Alanında Yapılan Araştırmalar Konusunda Bir İçerik Analizi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi. (42): 2. 93-111.
- Bilen, A., Yükselen, A., (2016). Türkiye'de Şirket Birleşmelerinin Doğrudan Yabancı Sermaye Yatırımlarına Etkileri. *ICEB- New Economic Trends and Business Opportunities*. 51-61. Saraybosna.
- Esen, Ş., Demirarslan, G., (2016). Uluslararasılaşma Süreci Kapsamında Birleşme ve Devralmalar: Rekabet Kurumu Kararları Üzerine Bir Araştırma. *ICEB- New Economic Trends and Opportunities*. 449- 461. Saraybosna.
- Gürpınar, B., (2011). Birleşme ve Devralmaların Denetlenmesinin Ekonomik ve Hukuki Gereçekleri. *Rekabet hukukunda Birleşme ve Devralmalar Sempozyumu*. 35-48 İstanbul.
- Birleşme ve Devralma Görünüm Raporu, (2013). Rekabet Kurumu.
- Birleşme ve Devralma Görünüm Raporu, (2014). Rekabet Kurumu.
- Birleşme ve Devralma Görünüm Raporu, (2015). Rekabet Kurumu.
- Birleşme ve Devralma Görünüm Raporu, (2016). Rekabet Kurumu.
- Birleşme ve Devralma Görünüm Raporu, (2017). Rekabet Kurumu.